

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

ANNA KOMNHNH. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΚΟΜΒΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Επιμέλεια: Ευαγγελία Χατζητρυφώνας, με τη συνεργασία των Δημήτρη Ζυγομαλά, της Δέσποινας Σκουλαρίκη και της Ήβης Δόβα

Σκοπός του εγχειρήματος είναι η δημιουργία όλων των προϋποθέσεων [...] για την ανάδειξη επιλεγμένων μνημείων, από τα οποία τα περισσότερα [...] περιλαμβάνονται στον Κατάλογο Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Ωστόσο αρκετά από τα μνημεία αυτά είναι για διάφορους λόγους ανεπαρκώς δημοσιευμένα, τεκμηριωμένα ή προβεβλημένα.

Η πρότυπη ανάδειξη των επιλεγμένων για το έργο μνημείων είναι για το ΕΚΒΜΜ μόνον η αρχή για ένα πολύ μεγαλύτερο εγχείρημα που θα περιλάβει όσο το δυνατόν περισσότερα μνημεία του Βυζαντινού κόσμου.

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων (ΕΚΒΜΜ) έχει σκοπό του την προώθηση της επιστημονικής έρευνας και εκπαίδευσης σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο στους τομείς της συντήρησης, της αποκατάστασης και ανάδειξης των βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων, χώρων και κινητών έργων βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης καθώς και την προώθηση της μουσειολογίας και μουσειογραφίας. Με βάση τα παραπάνω το ΕΚΒΜΜ έχει τη δυνατότητα να μελετά και να επεξεργάζεται μεγάλο αριθμό πληροφοριών για μνημεία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης και αρχιτεκτονικής χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς. Παράλληλα επεκτείνει την έρευνά του σ' ένα γεωγραφικό πεδίο που περιλαμβάνει όλες εκείνες τις χώρες στις οποίες υπάρχουν ακόμα κατάλοιπα του βυζαντινού πολιτισμού. Συνεπώς, η επικρινωγία για τη μελέτη των μνημείων με σκοπό την προστασία τους αποτελεί για το ΕΚΒΜΜ ένα σημαντικό και πάγιο στόχο.

ANNA KOMNHNH: Η ΛΟΓΙΑ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΚΑΙ ΤΑ 40 ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Στο πλαίσιο αυτό επιχειρήθηκε η εκπόνηση του έργου που παρουσιάζεται συνοπτικά στο κείμενο αυτό, έργο που εγκρίθηκε και χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας». Για τον τίτλο του έργου επελέγη το όνομα της λογίας βυζαντινής πριγκίπισσας Άννας Κομνηνής που έζησε κατά τον 11ο και στις αρχές του 12ου αιώνα και είναι γνωστή για τη συγγραφή της ιστορίας του Βυζαντίου της εποχής υπό τον τίτλο «Αλεξιάς». Στο όνομά της αφιερώθηκε μια νέα προσέγγιση για την καταγραφή και τεκμηρίωση μνημείων αρχιτεκτονικής και τέχνης του βυζαντινού κόσμου με χρήση νέων τεχνολογιών.

Το έργο «Άννα Κομνηνή. Δημιουργία και προώθηση πολύγλωσσων εκδόσεων και κόμβου πληροφόρησης μνημείων της βυζαντινής περιόδου» τέθηκε στην υπηρεσία της απόδοσης της πληροφορίας σχετικά με 40 μνημεία του βυζαντινού κόσμου σε τρεις γλώσσες. Ταυτόχρονα, εξυπηρετεί την ένταξη της περιγραφής της φυσικής τους υπόστασης τόσο σε διάφορα διοικητικά συστήματα όσο και στα πλαίσια μιας δυναμικής βάσης δεδομένων, ενώ παράλληλα

εξασφαλίζει την παρουσίασή τους στο ευρύ κοινό μέσω του διαδικτύου.

ΣΤΟΧΟΣ ΝΑ ΠΡΟΒΛΗΘΟΥΝ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΟΣΟ ΤΟ ΔΥΝΑΤΟΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Σκοπός του εγχειρήματος είναι η δημιουργία όλων των προϋποθέσεων, μέσα από τις δυνατότητες που δίνουν οι πολύγλωσσες εκδόσεις, για την ανάδειξη επιλεγμένων μνημείων, από τα οποία τα περισσότερα είναι μνημεία που περιλαμβάνονται στον Κατάλογο Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Ωστόσο αρκετά από τα μνημεία αυτά είναι για διάφορους λόγους ανεπαρκώς δημοσιευμένα, τεκμηριωμένα ή προβεβλημένα, είτε εξ αιτίας ποικίλων τοπικών συνθηκών. Ταυτόχρονα, παρατηρείται έλλειψη μιας ηλεκτρονικής συστηματικής παρουσιάσής τους. Με την προβολή των συγκεκριμένων μνημείων στο ευρύ κοινό, γίνονται αντιληπτές οι δυνατότητες για την ένταξή τους στους σημαντικούς τουριστικούς πόλους με πολλές προεκτάσεις, σε σχέση πάντα με τις ειδικότερες συνθήκες που επικρατούν στην κάθε περιοχή. Ωστόσο η πρότυπη ανάδειξη των επιλεγμένων για το έργο μνημείων είναι για το ΕΚΒΜΜ μόνον η αρχή για ένα πολύ μεγαλύτερο εγχείρημα που θα περιλάβει όσο το δυνατόν περισσότερα μνημεία του βυζαντινού κόσμου και των επιρροών του μέσω και άλλων προγραμμάτων του Κέντρου.

Σημαντικότεροι στόχοι για τη βέλτιστη διάδοση της γνώσης σχετικά με τα μνημεία του βυζαντινού κόσμου υπήρξαν: 1) η πιλοτική διεύρυνση της υπάρχουσας βάσης δεδομένων του ΕΚΒΜΜ με δύο ακόμη ευρωπαϊκές γλώσσες, την αγγλική και τη γαλλική, και 2) η διάχυση της πληροφορίας μέσω του διαδικτύου. Παράλληλα, όμως, οι στόχοι αυτοί έθεσαν ιδιαίτερες απαιτήσεις όσον αφορά στην αντιστοίχιση της ορολογίας στις τρεις γλώσσες, ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά. Ωστόσο, αν και σ' ένα έργο αυτού του τύπου τα ζητήματα της ορολογίας και της πολυγλωσσίας παίζουν βασικότατο ρόλο, άλλοι σκοποί και στόχοι κυριαρχούν σε σχέση με την απόδοση ενός τελικού αντικειμένου - αποτελέσματος που παράγεται σε περιορισμένα χρονικά όρια (στην περίπτωση μας 18 μήνες) ώστε να αποδοθεί στο κοινό. Η άντληση της πληροφορίας αλλά και η προσβασιμότητα σ' αυτήν από όσο το δυνατό περισσότερες χώρες, καθώς και η δημιουργία ενός «δρομολογίου» για τα μνημεία είναι ένας από τους στόχους αυτούς. Ο διαδικτυακός κόμβος ως ηλεκτρονική έκδοση συμβάλλει στην επιτυχία τους.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ ΟΡΩΝ

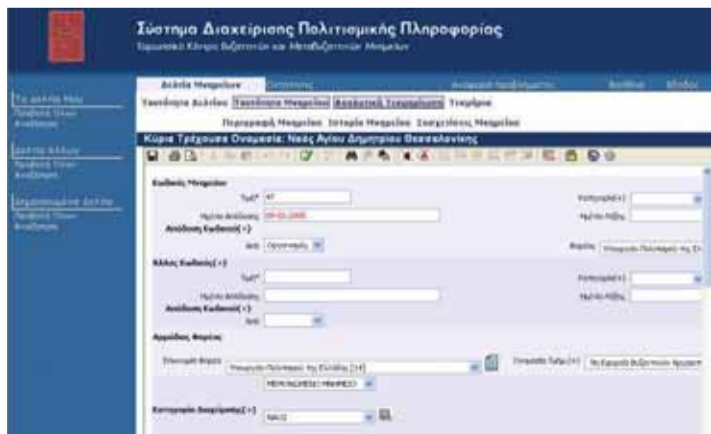
Το έργο «Άννα Κομνηνή» εμπειρείχε αφ' εαυτού του μια σειρά δυσκολιών. Καθώς το ζήτημα της επικοινωνίας ήταν από τα σημαντικότερα πεδία του, ένα από τα βασικότερα αναμενόμενα προβλήματά του είχε σχέση με την ακρίβεια των όρων που χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν διάφορα χαρακτηριστικά ενός μνημείου

ή ενός συνόλου μνημείων ιδιαίτερα, αφού από το σύστημα της Βάσης Δεδομένων απαιτείται λιτότητα και περιεκτικότητα. Όπως έδειξαν πάμπολλες συζητήσεις -είτε προφορικές είτε προερχόμενες από τη βιβλιογραφία- στο πλαίσιο της εκπόνησης ενός πιλοτικού θησαυρού όρων, η επιλογή των όρων αποτελεί μια διαδικασία και όχι ένα στατικό γεγονός. Τις συζητήσεις εμπλούτισε η εξέταση προγενέστερων εργασιών, όπως ο ελληνικός θησαυρός όρων «Πολυδευκής και θησαυροί όρων που χρησιμοποιούνται διεθνώς, όπως ο AAT, TGN και άλλοι. Εξ άλλου, η συνείδηση σχετικά με τη δυναμική εξέλιξη των γλωσσών συνέβαλλε ακόμη περισσότερο στην περί διαδικασία αντίληψη για τον προσδιορισμό και επιλογή των όρων όσον αφορά στην εισαγωγή πληροφορίας στη βάση δεδομένων και στη δημιουργία ελεγχόμενου λεξιλογίου. Ωστόσο, η έρευνα σχετικά με το είδος του θησαυρού όρων που έπρεπε να υιοθετηθεί έθεσε νέους προβληματισμούς. Εξετάστηκαν με σχολαστικότητα οι σημαντικότεροι θησαυροί όρων που χρησιμοποιούνται διεθνώς. Η κάλυψη της ιστορικής αρχιτεκτονικής φάνηκε να είναι γενικά ανεπαρκής. Πράγμα κατανοητό, αφού οι θησαυροί γίνονται πάντα με βάση ορισμένες απαιτήσεις και εκφράζουν τις ανάγκες και την ιδεολογία του κυρίου τους. Έτσι η δημιουργία ενός προτύπου θησαυρού για τη βάση δεδομένων του ΕΚΒΜΜ, αν και περιορισμένου σε 20 βασικούς όρους ως συμβατική υποχρέωση, άνοιξε στην πραγματικότητα ένα νέο ζήτημα που αξίζει να γίνει αντικείμενο έρευνας και επεξεργασίας στο μέλλον. Η εισαγωγή πληροφορίας τριών κατηγοριών μνημείων (μεμονωμένα μνημεία, συγκροτήματα ή μνημειακά σύνολα και αρχαιολογικοί χώροι) αποτέλεσε τη βάση για την επεξεργασία του πιλοτικού διαγράμματος του θησαυρού όρων.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Στο έργο περιλήφθηκαν πληροφορίες για μνημεία του βυζαντινού κόσμου από την Ελλάδα και το εξωτερικό, καθώς τα τελευταία αποτελούν πλέον πολιτιστική κληρονομιά των χωρών στις οποίες βρίσκονται. Την εισαγωγή πληροφοριών για τα βυζαντινά μνημεία της Ελλάδος ενέκρινε η Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού, ενώ για τα εκτός Ελλάδος μνημεία οι πληροφορίες προέρχονται από αρμόδιες αρχές συνεργαζόμενων με το ΕΚΒΜΜ χωρών στο πρόγραμμα «Βυζαντινά μνημεία και Παγκόσμια Κληρονομιά». Η πληροφορία που διαθέτει το ΕΚΒΜΜ μεταφέρεται στο διαδικτυο δημιουργώντας έτσι το υπόβαθρο για έναν έγκυρο οδηγό μνημείων της βυζαντινής περιόδου, επιλεγμένων από τις αρχές κάθε χώρας, τα οποία καλύπτουν μια γεωγραφική περιοχή από τη Ρωσία μέχρι την Τυνησία.

Η εισαγωγή πληροφοριών στη βάση δεδομένων φέρνει τον ερευνητή αντιμέτωπο με ένα σύνθετο σύνολο βιβλιογραφικών δεδομένων και με πρόσθετες πληροφορίες από προφορικές μαρ-

τι
κι
νε
εν
έν
έξ
κε
πι
μι
νε
σι
γρ
Τε
ει
τέ
τε
πι
εξ
μι
κι
ορ
δι
ζε
δι
φ
μι
πι
δι
πι
πι
πρ
εν
οι
πε
κι
πι
φ
Τε
τε
σι
τε
κε
2'
πι
ΧΙ
Τε
τε
ρι
γρ
γι
λι
πι
λε
κι
τε
βι
Μ
τε
γε
νε
γι

τις και επιτόπια έρευνα. Η βάση δεδομένων καλείται να αφομοιώσει όλα τα παραπάνω και να τα κάνει προστά μέσα από την ενιαία δομή ενός δελτίου καταγραφής. Στην περίπτωση του έργου μας η ταξινόμηση των διαθέσιμων στοιχείων ανέδειξε έναν ξεχωριστό τρόπο επισκόπησης και επιμερισμού του βιβλιογραφικού και μη υλικού, καθώς και ειδικές παραδοχές για τη μορφή των καταχωρούμενων στοιχείων ώστε να καλύπτονται οι λειτουργικές απαιτήσεις του συγκεκριμένου ηλεκτρονικού συστήματος καταγραφής.

Το έργο «Άννα Κομνηνή» διαρθρώθηκε σε 3 επιμέρους ενότητες (υποέργα) οι οποίες αποτέλεσαν και τις διαδοχικές φάσεις υλοποίησης του συνόλου. Η **πρώτη** ενότητα αφορούσε την προετοιμασία και την προμήθεια κατάλληλου εξοπλισμού. Η **δεύτερη** περιέλαβε την εφαρμογή διαχείρισης δευτερογενούς πολιτισμικής πληροφορίας και συστήματος διαχείρισης ορολογίας, καθώς και την εφαρμογή για την δημιουργία κόμβου πληροφόρησης για τα βυζαντινά μνημεία. Από τα δύο παραπάνω πεδία η δευτερογενής πληροφορία αφορά σε φωτογραφίες, χάρτες, σχέδια, κείμενα, παρουσιάσεις μνημείων, ενώ το σύστημα διαχείρισης επιτρέπει την καταχώρηση / μεταβολή / αρχειοθέτηση δευτερογενών πολιτισμικών «πολυμεσικών» πληροφοριών, τη διασύνδεση με την πρωτογενή πληροφορία και την ημιαυτόματη μετάφραση σε πρόσθετη γλώσσα καθώς και την προσθήκη και ενημέρωση κατάλληλων «μεταδεδομένων». Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του συστήματος, που αναπτύχθηκε σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Πληροφορικής του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας, ακολούθησε τα διεθνή πρότυπα προτυποποίησης (μοντελοποίησης) της πληροφορίας και διαλειτουργικότητας συστημάτων.

Το πληροφοριακό σύστημα ακολουθώντας τα πρότυπα σημασιολογικής και συντακτικής συμβατότητας των συστημάτων πολιτισμικής τεκμηρίωσης, όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας», σχεδιάστηκε σύμφωνα με το πρότυπο CIDOC CRM (ISO 21127) (σημασιολογική συμβατότητα) και υλοποιήθηκε χρησιμοποιώντας βάση δεδομένων XML (συντακτική συμβατότητα).

Το σύστημα στοχεύει στην τεκμηρίωση της πρωτογενούς και δευτερογενούς πολιτισμικής πληροφορίας σε τρεις γλώσσες (ελληνική, αγγλική, γαλλική) παρέχοντας τη δυνατότητα διαλειτουργικότητας με άλλα διαχειριστικά συστήματα πολιτισμικής τεκμηρίωσης και επιτρέποντας την πρόσβαση σ' αυτό μέσω του διαδικτύου. Η φιλοσοφία που διέπει το σύστημα ακολουθεί δύο κύριες κατευθύνσεις: α. την γενική τεκμηρίωση του μνημείου με σκοπό την ταυτοποίησή του βάσει κύριων χαρακτηριστικών του (Ταυτότητα Μνημείου) και β. την αναλυτική-επιστημονική τεκμηρίωση, η οποία δομείται σύμφωνα με το γενο-κεντρικό σύστημα περιγραφής δεδομένων (Αναλυτική Τεκμηρίωση). Στην επιστημονική τεκμηρίωση καταγράφονται με τη μορφή γεγονότων, οι πληροφορίες που προκύπτουν

για το μνημείο από την εξέταση της σημερινής του κατάστασης (Περιγραφή), οι ενότητες πληροφοριών των οποίων η ανάλυση οδηγεί στην παρακολούθηση της ιστορικής πορείας του αντικείμενου (Ιστορία) καθώς και οι συσχετίσεις μεταξύ του υπό τεκμηρίωση μνημείου και άλλων μνημείων (Συσχετίσεις).

Με αφετηρία τη δημιουργία του συστήματος διαχείρισης δευτερογενούς πολιτισμικής πληροφορίας αναπτύχθηκε σύστημα διαχείρισης ορολογίας, το οποίο επιτρέπει την ανάπτυξη θησαυρού σε τρεις γλώσσες: την ελληνική, την αγγλική και τη γαλλική. Η πιλοτική αυτή εφαρμογή αναπτύσσεται βασισμένη σε 20 όρους της βυζαντινής και μεταβυζαντινής αρχιτεκτονικής, που προέρχονται από το περιεχόμενο και το σχήμα της βάσης και αναλύονται σύμφωνα με την οπτική της χρήσης-λειτουργίας των μνημείων. Η αναπαράσταση του θησαυρού που πραγματοποιείται στο σύστημα SIS-TMS παρέχει τη δυνατότητα προβολής και μέσω του διαδικτύου. Στο γραφικό περιβάλλον πλοήγησης που έχει διαμορφωθεί διαρθρώνονται οι σχέσεις γενίκευσης-ειδίκευσης των όρων βάσει του εννοιολογικού τους περιεχομένου ενώ παράλληλα, δύναται να παρέχεται υλικό για τη σημασία, τη χρήση, τις συνώνυμες και τις εναλλακτικές εκφράσεις τους.

Το σύστημα διαχείρισης ορολογίας παρέχει, ακόμη, τη δυνατότητα για αποθήκευση, ανάπτυξη πολλαπλών θησαυρών και των συσχετίσεών τους κάτω από το ίδιο σχήμα βάσης δεδομένων και πρόσβαση σε αυτά, για δημιουργία προβολών και δυναμική εξειδίκευση των υπάρχοντων σχέσεων σε νέες. Επίσης έχει δυνατότητα για αυτόματη επέκταση και μετάφραση όρων σε καταγεγραμμένα περιβάλλοντα, ενώ μπορεί να παρέχει και έλεγχο συνέπειας. Επί πλέον, διαθέτει ένα γραφικό σύστημα πλοήγησης που επιτρέπει την απεριόριστη πλοήγηση στον ίδιο θησαυρό ή ανάμεσα σε διαφορετικούς θησαυρούς, την εκτέλεση προκαθορισμένων ερωτήσεων και την εμφάνιση γραφικών προβολών. Επιτρέπει επίσης την αναγνώριση μεταφράσεων ή ισοδύναμων εκφράσεων οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την πρόσβαση σε ετερογενή περιβάλλοντα και έχει τη δυνατότητα ενσωμάτωσης σ' ένα καταμετρημένο ετερογενές περιβάλλον. Το σύστημα έχει σχεδιαστεί λαμβάνοντας υπ' όψιν τις αρχές των ISO 2788 και ISO 5964 του οργανισμού τυποποίησης ISO για την καταγραφή και την ανάπτυξη μονόγλωσσων και πολύγλωσσων θησαυρών.

■ «ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ» ΠΛΟΗΓΗΣΗ ΣΕ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Για την δημιουργία κόμβου πληροφόρησης με πύλη διαδικτύου για την παρουσίαση των βυζαντινών μνημείων σε σχέση με σύγχρονά τους ιστορικά γεγονότα αναπτύχθηκε ειδική εφαρμογή.

Δημιουργήθηκε διαδικτυακή πύλη δυναμικά συνδεδεμένη με το σύστημα διαχείρισης δευτερογενούς πολιτισμικής πληροφορίας. Ο διαδικτυακός τόπος υποστηρίζοντας τρεις γλώσσες

(ελληνική, αγγλική, γαλλική) προσφέρει στους εξειδικευμένους χρήστες και στο ευρύ κοινό τη δυνατότητα πλοήγησης σε παρουσιάσεις των μνημείων και σε όρους του πιλοτικού θησαυρού σχετικά με τη χρήση-λειτουργία των μνημείων. Παράλληλα, οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να αναζητήσουν δεδομένα των μνημείων, να διαμορφώσουν διαφορετικές παρουσιάσεις ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τους στόχους τους καθώς επίσης και να ανταλλάξουν απόψεις, πληροφορίες και εικόνες μέσω του συστήματος διαχείρισης χρηστών.

Παρέχει επίσης στο δίκτυο εξωτερικών συνεργατών που θα αναπτυχθεί εργαλεία για (α) συλλογή και τεκμηρίωση πρωτογενούς πληροφορίας βυζαντινών μνημείων (όπως DTD για την καταγραφή μνημείων) και (β) εξαγωγή δεδομένων από την βάση της πρωτογενούς πληροφορίας και τα δύο (α και β) με βάση τα διεθνή πρότυπα. Παρέχει επίσης στο ΕΚΒΜΜ εργαλεία για (α) σύνταξη και διαχείριση παρουσιάσεων, (β) διαχείριση χρηστών, (γ) εξαγωγή και αντιγραφή λεπτομερών πολύγλωσσων παρουσιάσεων που αφορούν την ιστορία των βυζαντινών μνημείων σε CD/DVD, (δ) εξαγωγή του θησαυρού όρων σε CD/DVD.

Η τρίτη ενότητα του έργου περιέλαβε την έκδοση «Βυζαντινά Μνημεία στην Κοινωνία της Πληροφορίας» στα ελληνικά, αγγλικά και γαλλικά, η οποία συνοδεύεται από CD. Το έργο είναι επισκέψιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: www.ekbmmdb.org

Η πληροφορία που διαθέτει το ΕΚΒΜΜ μεταφέρεται στο διαδίκτυο δημιουργώντας έτσι το υπόβαθρο για έναν έγκυρο οδηγό μνημείων της βυζαντινής περιόδου, επιλεγμένων από τις αρχές κάθε χώρας, τα οποία καλύπτουν μια γεωγραφική περιοχή από τη Ρωσία μέχρι την Τυνησία.

[Για το έργο] εξελέγησαν με σχολαστικότητα οι σημαντικότεροι θησαυροί όρων που χρησιμοποιούνται διεθνώς. Η κάλυψη της ιστορικής αρχιτεκτονικής φάνηκε να είναι γενικά ανεπαρκής.

Η Ευαγγελία Χατζητρύφωνος είναι Δρ Αρχιτέκτων, Αναπληρώτρια Διευθύντρια - Προϊσταμένη του τμήματος Προώθησης της Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κέντρου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων και Επιστημονικώς Υπεύθυνη του Έργου «Άννα Κομνηνή». Η Δέσποινα Σκουλαρίκη είναι Αρχαιολόγος, MSc στα Συστήματα Πολιτισμικών Πληροφοριών και Διαχείρισης Πολιτισμικής Κληρονομιάς και επιστημονική συνεργάτης του ΕΚΒΜΜ. Ο Δημήτρης Ζυγομαλάς είναι Αρχιτέκτων, MSc στη Συντήρηση-Αποκατάσταση και επιστημονικός συνεργάτης του ΕΚΒΜΜ. Η Ήβη Δόβα είναι Αρχιτέκτων, MArch II στον Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό και θεωρία, διδάσκουσα στο ΑΠΘ και επιστημονική συνεργάτης του ΕΚΒΜΜ.